

IT parantamaan energiatehokkuutta ja turvallisuutta

RASTU Raskas ajoneuvokalusto:
Turvallisuus, ympäristöominaisuudet
ja uusi tekniikka 2006 – 2008
Tietoisku tärkeimmistä tuloksista

Liukkauden vaikutukset ja keinot vaaratilanteiden vähentämiseksi

TAUSTAA

Kai Noponen, 4.11.2009

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

Liukkauden vaikutukset

- Suomessa loukkaantui vuonna 2007 noin 3300 ihmistä märällä, lumisella tai jäisellä kelillä (Järvinen ja Orjala 2008)
  - Tosin kaikissa tapauksissa liukkaus ei välttämättä ollut päätekijä.
- Liukas ajokeli talvella nostaa onnettomuusriskin noin 2-35 kertaiseksi (Salli et al 2008).
  - Onnettomuusriski on suurin silloin, kun ajokeli muuttuu odottamattomasti.

Muuttuvat olosuhteet pääsyy

- Etenkin syksyisin ja keväisin liukkaus esiintyy mustana jäänä.
  - Sen erottaminen pitävästä mustasta asfaltista on vaikeaa
  - Kuljettaja ei välttämättä osaa muuttaa ajotapaansa varovaisemmaksi.
- Lisäksi liukkaus voi tulla yllättävissä paikoissa, kuten alamäissä tai muissa näkyvyydeltään huonoissa paikoissa
  - Kuljettaja ei ehdi varautua liukkauteen ennen kuin pito merkittävästi heikkenee.

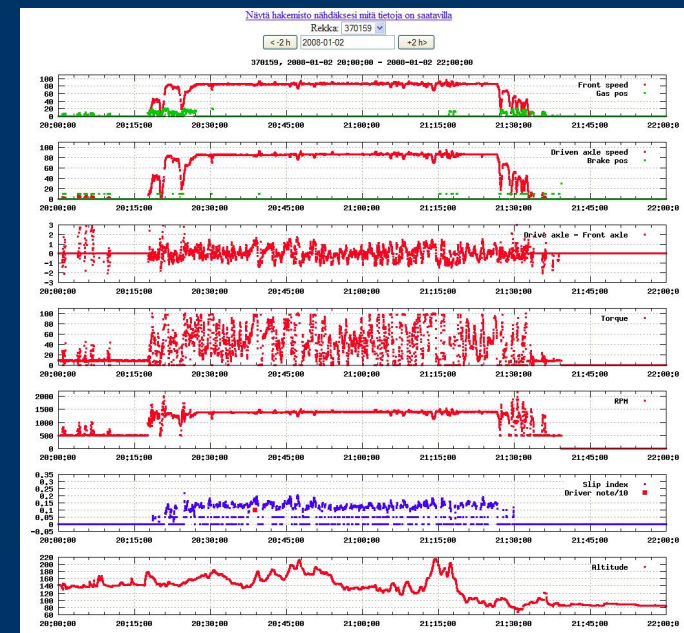
Vaaratilanteiden ennaltaehkäisy

- Liukkautta voidaan pienentää tienhuollollisin keinoin.
  - Esim. suolaus tai hiekoitus.
  - Ongelmana on tietää, mitkä tienkohdat vaativat eniten huoltoa.
- Ennakkovaroitus liukkaasta alueesta voi vähentää riskejä.
- On tarve menetelmille
  - arvioida tiellä olevaa liukkautta ja
  - välittää tätä tietoa edelleen.

LIUTU menetelmä

- Aiemmassa VTT:n LIUTU-hankkeessa todettiin liukkaudentunnistusmenetelmän idean toimivuus.
- RASTU projektissa menetelmä toteutettiin ja jatkokehitettiin päätelaitteisiin OY:n toimesta.
  - Reaaliaikainen hälytys kuljettajalle.
  - Tietojen välitys palvelimelle.
- Laitteet on asennettu Transpoint Oy:n ajoneuvoyhdistelmiin.

TULOKSET

Kai Noponen, 4.11.2009

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

Julkaisut

- Varanka M. (2009) Tien liukkauden mittaus- ja visualisointisovellus kuorma-autoille. Oulun yliopisto, sähkö- ja tietotekniikan osasto. Diplomityö, 94 s.
- Varanka M, Erkkilä K, Noponen K, Mäkelä K & Seppänen T (2008) Automatic road slipperiness detection of heavy duty vehicles. Proceedings of the 11th International Symposium on Wireless Personal Multimedia Communications (WPMC'08), AutoICT 2008, Saariselkä, Finland, 2008.
- RASTU-raportit (www.rastu.fi)

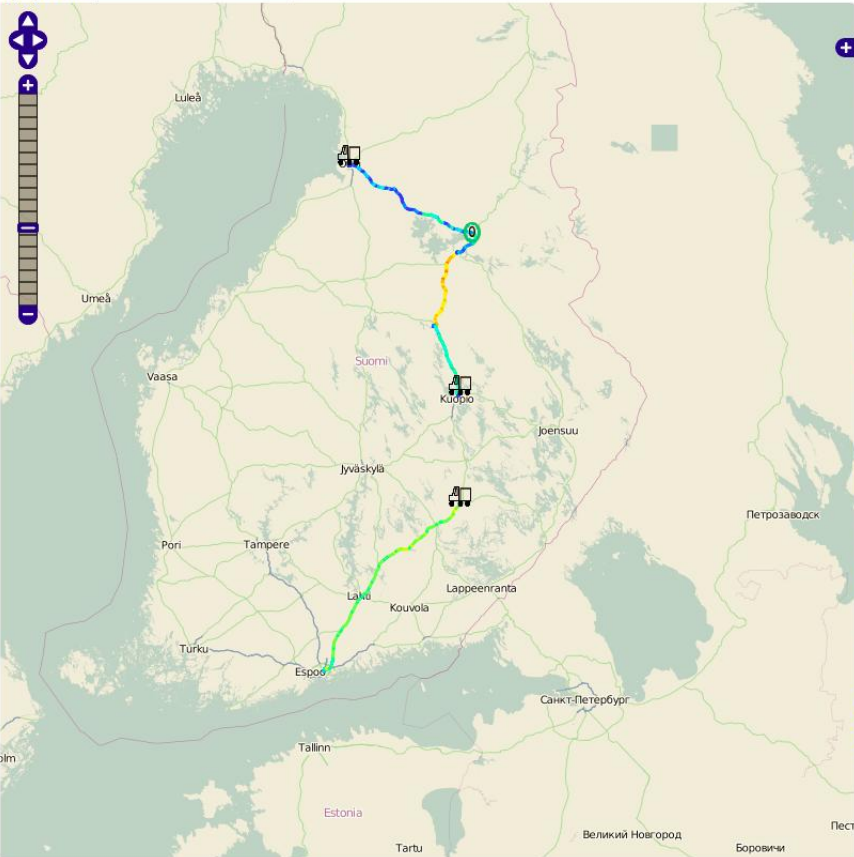

Visualisointisovellus

Animaatio: Animoointinopeus: Reittien näkymisaika: tuntia

Animoinnin alkuhetki: kello:

Nykyhetki:

96: Pressed key: s

Näytä rekat
Näytä sääasemat
Näytä tapahtumat
Näytä kitkamittaukset
Poista vanhoja pisteitä

Kuorma-autojen suodatus:
 137160
 370159
 370161
 390006

Kitkamittaimien suodatus:
 two talla_JMV talla_JSU
 talla_SKK talla_JAR talla_PAW
 talla_HEA talla_OSA talla_TAT
 talla_SJR talla_JS talla_JSC
 talla_MTT talla_RIK talla_SAK
 talla_PAM talla_JAU talla_JOT
 talla_JUL talla_MIM

[Mahdollisesti usein kysytyjä kysymyksiä](#)
[Kuvaajia rekkojen mittaamista arvoista](#)
[Muutoshistoria](#)
[Symbolien selitykset](#)

Suorituskyvyn arvioinnin ongelmia

- Jotta voidaan arvioida liukkaudentunnistusmenetelmän hyvyttä, pitää sitä verrata totuustietoon
  - Ongelma on tietää todellinen liukkaustilanne.
- Liukkausalgoritmin tuottamia arvoja on verrattu:
  - kuljettajien tekemiin liukkausarvioihin,
  - kitkamittarien mittauksiin ja
  - tiesäähavaintoasemien mittauksiin.

Suorituskyvyn mittareita

A = sääasema

L = LIUTU
= liukkauden
tunnistus

- Sensitiivisyys = $P(L|A)$
  - Kuinka suurella todennäköisyydellä LIUTU hälyttää, kun sääasema hälyttää.
- Spesifisyys = $P(L^c|A^c)$
  - Kuinka suurella todennäköisyydellä LIUTU ei hälytä, kun sääasema ei hälytä.
- Positiivinen ennustearvo (PPV) = $P(A|L)$
  - Kuinka suurella todennäköisyydellä sääasema hälyttää, kun LIUTU hälyttää.
- Negatiivinen ennustearvo (NPV) = $P(A^c|L^c)$.
  - Kuinka suurella todennäköisyydellä sääasema ei hälytä, kun LIUTU ei hälytä.

Vertailu kuljettajien antamiin liukkausilmoitukseen

TULOKSET – OSA 2

Kai Noponen, 4.11.2009

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

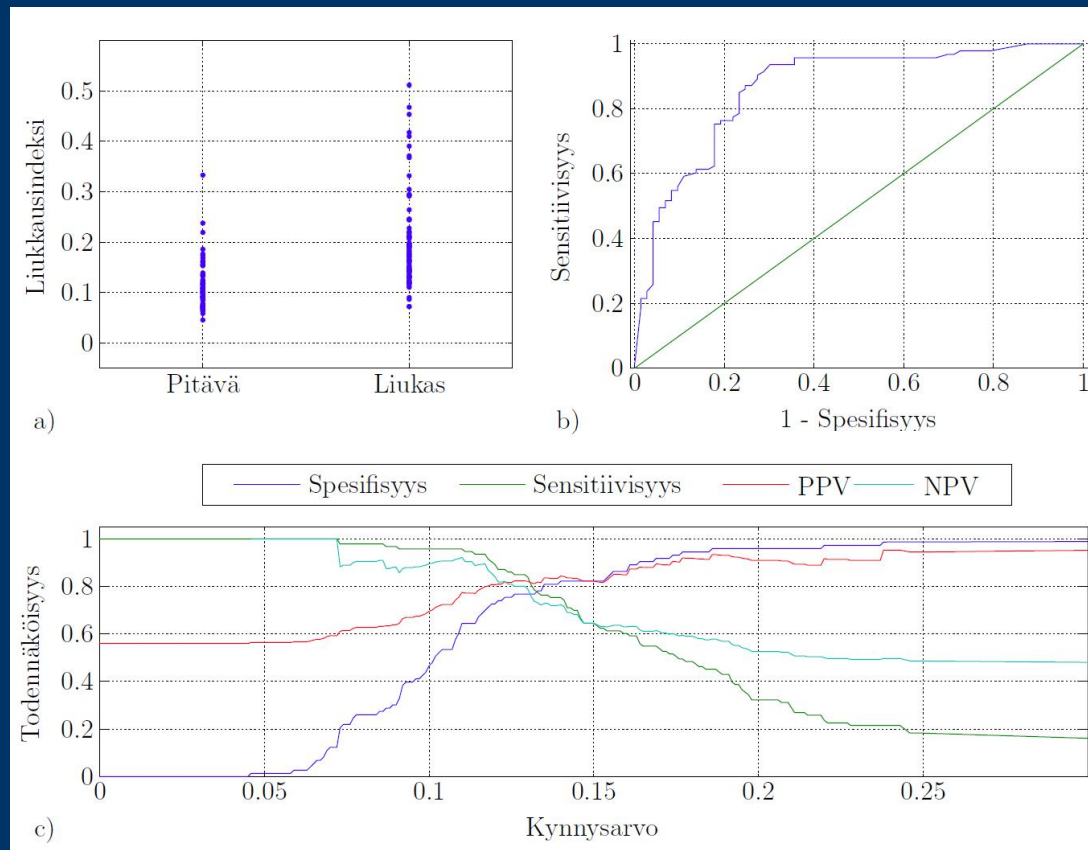

Kuljettajan tekemät arviot

- Kuljettajalta kerättiin arvio muodossa
  - 0 = "ei liukasta"
  - 1 = "ehkä liukasta"
  - 2 = "liukasta"
  - 3 = "erittäin liukasta"
- Näistä muodostettiin yhdistämällä luokat:
  - PITÄVÄ = 0 & 1
  - LIUKAS = 2 & 3

Tulokset rekalle 1

a) mitatut arvot ryhmiteltyinä luokkiin kuljettajan merkinnän mukaisesti

b) ROC-käyrä, AUC = 0,870

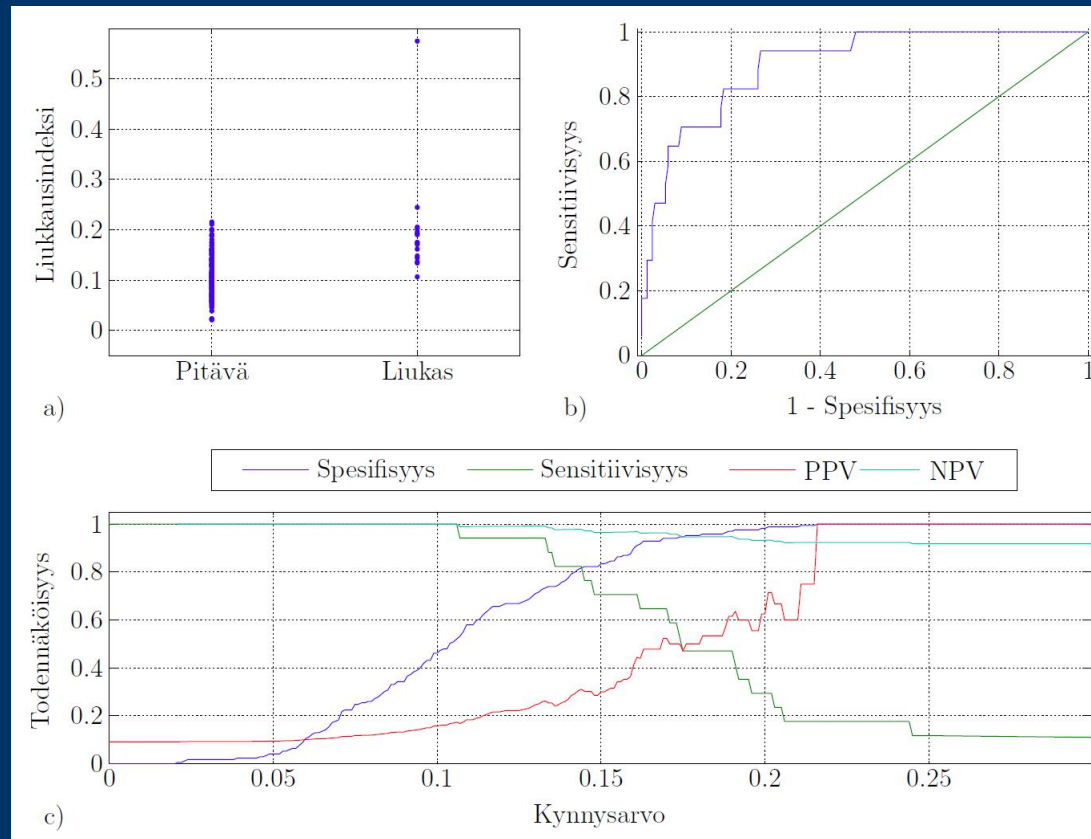
c) Todennäköisyydet kynnyksen funktiona.

N = 166

Kuljettajan mukaan 93 liukasta tilannetta ja 73 pitävää tilannetta.

Tulokset rekalle 2

a) mitatut arvot ryhmiteltyinä luokkiin kuljettajan merkinnän mukaisesti

b) ROC-käyrä, AUC = 0,859

c) Todennäköisyydet kynnysarvon funktiona.

N = 186

Kuljettajan mukaan 17 liukasta tilannetta ja 169 pitävää tilannetta.

Vertailu kitkamittareiden antamiin arvoihin

TULOKSET – OSA 2

Kai Noponen, 4.11.2009

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

Kitkamittausaineisto

- Tiehallinto luovutti kitkamittausaineiston tämän projektin käyttöön.
- Mittaukset on tehnyt Destia Oy.
- Kitkamittauksia on tehty CTRIP- ja Traction Watcher One (TWO)-kitkamittaimilla.
- CTRIP:ssä ajoneuvoa jarrutetaan parin kilometrin välein ja kitka määritetään pysähtymisajasta.

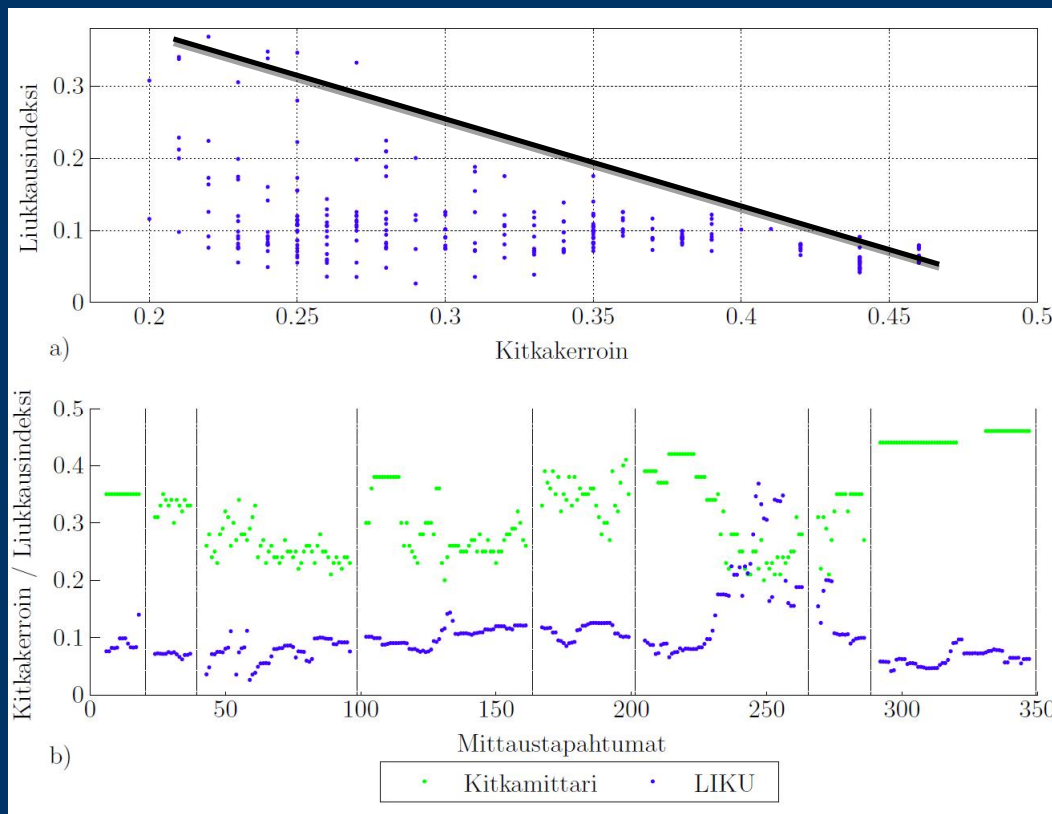

Kitkatietojen valinta

- Tuloksissa on käytetty tapauksia, joissa
  - kitkamittain on kulkenut samaa reittiä kuin rekka joko samaan tai vastakkaisiin suuntiin ja
  - aikaeroa on ollut korkeintaan 5 tuntia.
- Kevään 2008 aikana oli kahdeksan tällaista tapausta
  - Kaikissa tapauksissa kyseessä oli CTRIP-laitteella mitattu data.
  - Rekka ja kitkamittari olivat samalla reitillä 20 min – 2,5 h.

Eri tapaukset samassa kuvassa

a) "Scatterplot"

b) Yksittäistapaukset pystyviivoilla erotettuna.

Liukkausarvo tasoitettu 97% fraktiililla 300 sekunnin aikaikkunassa.

Korrelaatio

$r = -0,46$

$p < 0,001$.

Vertailu tiesääasemien antamiin arvoihin

TULOKSET – OSA 3

Kai Noponen, 4.11.2009

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

Tiesääasemadata

- Tiehallinto luovutti tieverkolla olevien säähavaintoasemien mittaustiedot projektin käyttöön.
- Sähavaintotietoja on 427 sääasemalta
  - Tietoja on jokaiselta asemalta noin 3 tunnin välein.
- Tiesääasemia on pääteiden varsilla
  - Tiheimmin Etelä- ja Lounais-Suomessa.

Aseman mittaama ja tuottama tieto

- Asemat mittaavat muun muassa
  - ilman lämpötilaa
  - suhteellista kosteutta
  - kastepistelämpötilaa
  - sade- ja tuulitietoja
  - tien pinnan ja rungon lämpötilaa
- Lisäksi teillä on noin 270 kelikameraa,
- Ajokeli päätellään näistä luokkaan
  - OK, sade, kuura, varoitus ja hälytys.

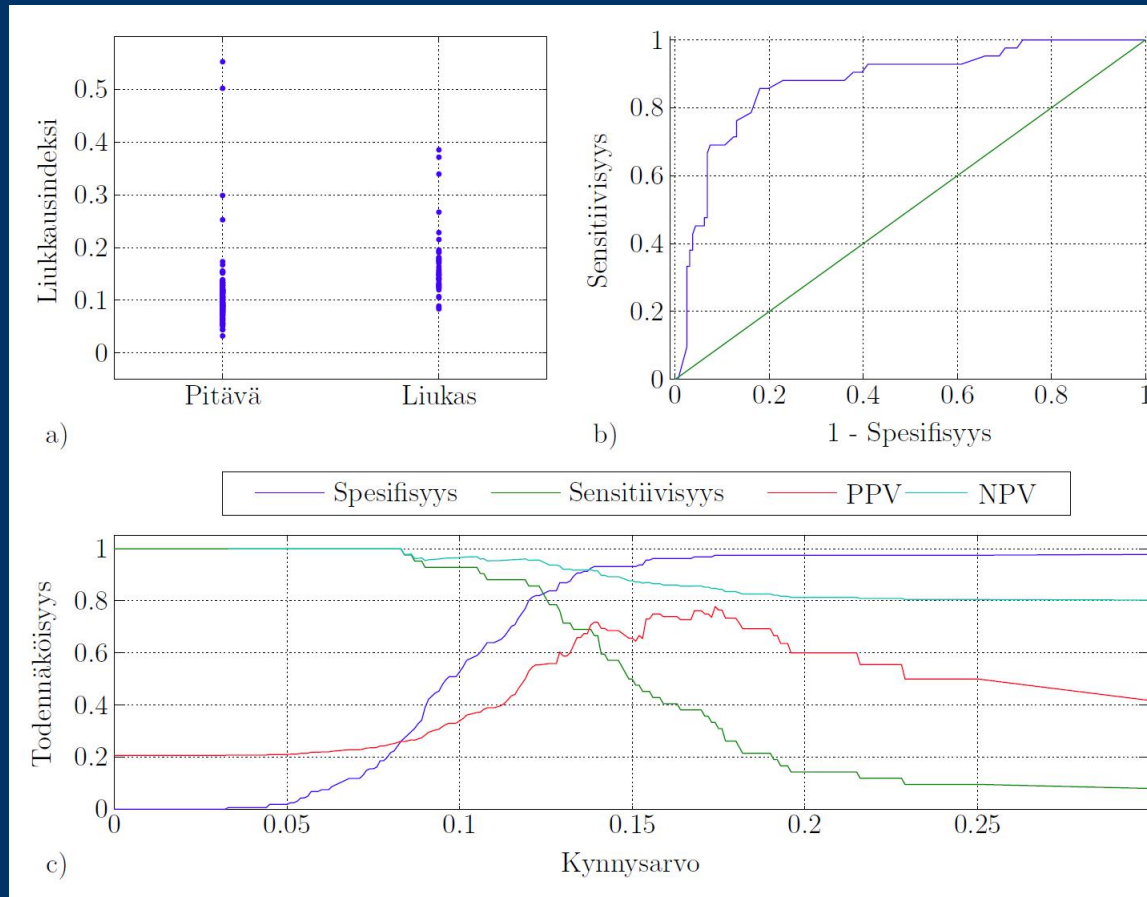

Totuustiedon valinta

- Päätelaitteen jälkikäsiteltyä liukkausindeksiä verrattiin säähavaintoaseman arvioon aina, kun
  - auto oli minimietäisyydellä säähavaintoasemaan ja
  - säähavainto oli annettu ± 3 tunnin sisällä tästä minimikohdasta.
- Jos minimietäisyys oli yli yhden kilometrin, niin tapausta ei käsitelty.
  - Etäisyys laskettiin Haversinen kaavalla.

Tulokset rekalle 1

a) mitatut arvot ryhmiteltyinä luokkiin kuljettajan merkinnän mukaisesti

b) ROC-käyrä, AUC = 0,875

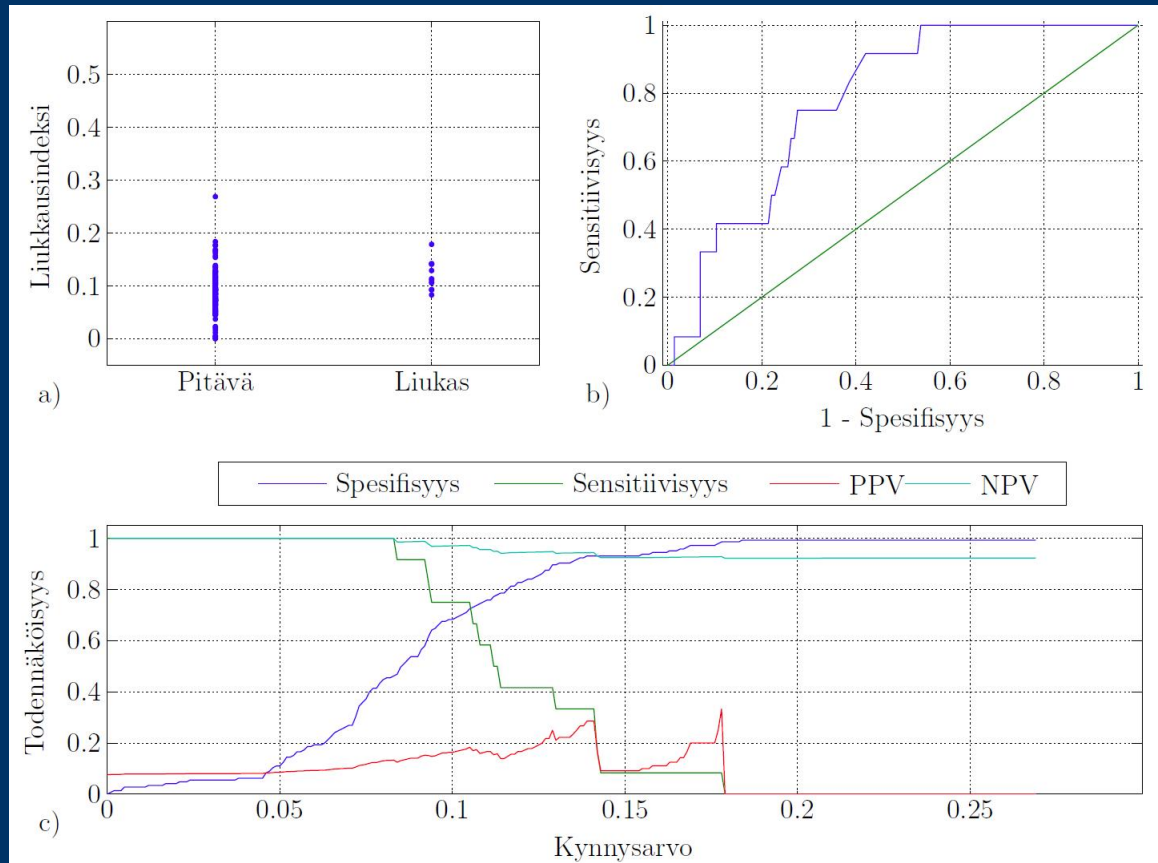
c) Todennäköisyydet kynnysarvon funktiona.

N = 203

Tiesääseman mukaan 42 liukasta tilannetta ja 161 pitävää tilannetta.

Tulokset rekalle 2

a) mitatut arvot ryhmiteltyinä luokkiin kuljettajan merkinnän mukaisesti

b) ROC-käyrä, $AUC = 0,782$

c) Todennäköisyydet kynnysarvon funktiona.

$N = 157$

Tiesääseman mukaan 12 liukasta tilannetta ja 145 pitävää tilannetta.

YHTEENVETO

Kai Noponen, 4.11.2009

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

Yhteenveto

- Vertailu kuljettajien, sääasemien ja kitkamittarien tietoihin antaa saman suuntaisia tuloksia.
  - Menetelmä toimii kohtuullisen hyvin.
  - Erityisesti erittäin liukkaat alueet voidaan havaita suurella varmuudella.
- Suoritustaso riittänee useisiin tarkoituksiin.
- Jatkossa eri tekijöiden vaikutusta liukkausindeksiin selvitetään ja algoritmin adaptiivisuutta kehitetään.
- Myös eri autojen havaintojen yhteismitallistaminen vaatii selvitystä.

KIITOS!

Kai Noponen, 4.11.2009

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

